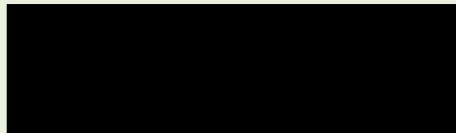

NATURA 2000-GEBIED: 061 KORENBURGERVEEN
VERSLAG VELDBEZOEK DD. 29 AUGUSTUS 2016

Aanwezig namens Provincie:
Aanwezig namens Terreinbeheerder:

Overige aanwezigen:
Datum bezoek:

Geen
29 augustus 2016

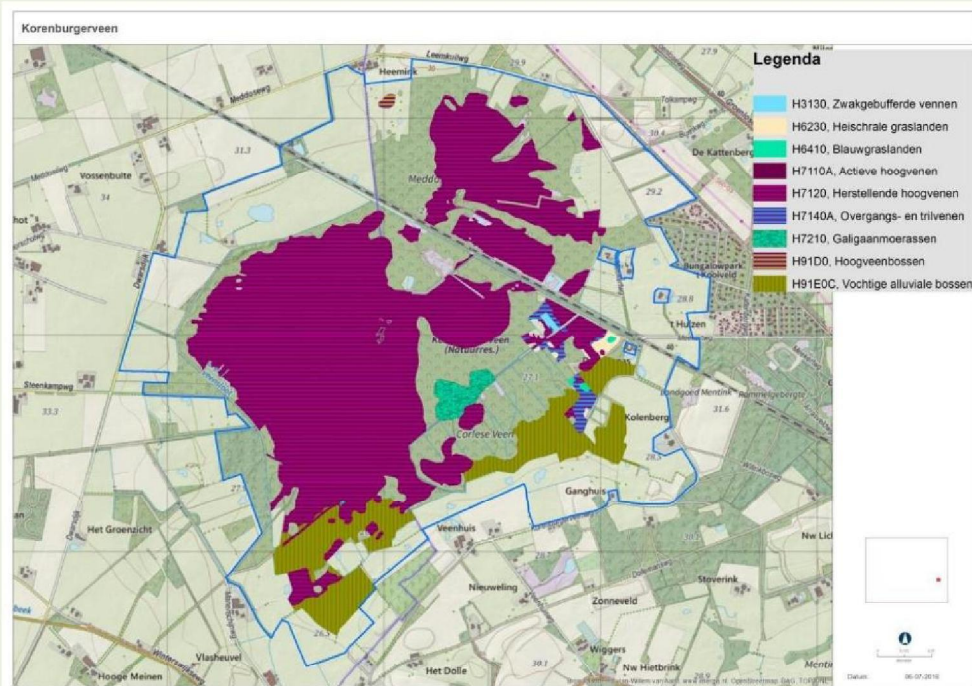
Doel

Het doel van het bezoek is na te gaan of de stikstofgevoelige habitattypen in Natura 2000 gebied Korenburgerveen zich ontwikkelen volgens verwachting, zoals is beschreven in de PAS-Gebiedsanalyse voor dit gebied. Dit in het licht van de uitgevoerde en voorgenomen maatregelen en het te verwachten effect op omvang en kwaliteit van de habitattypen. Het veldbezoek beperkt zich daarbij tot zichtbare ontwikkelingen en vormt een aanvulling op de overige monitoring die in het gebied plaatsvindt.

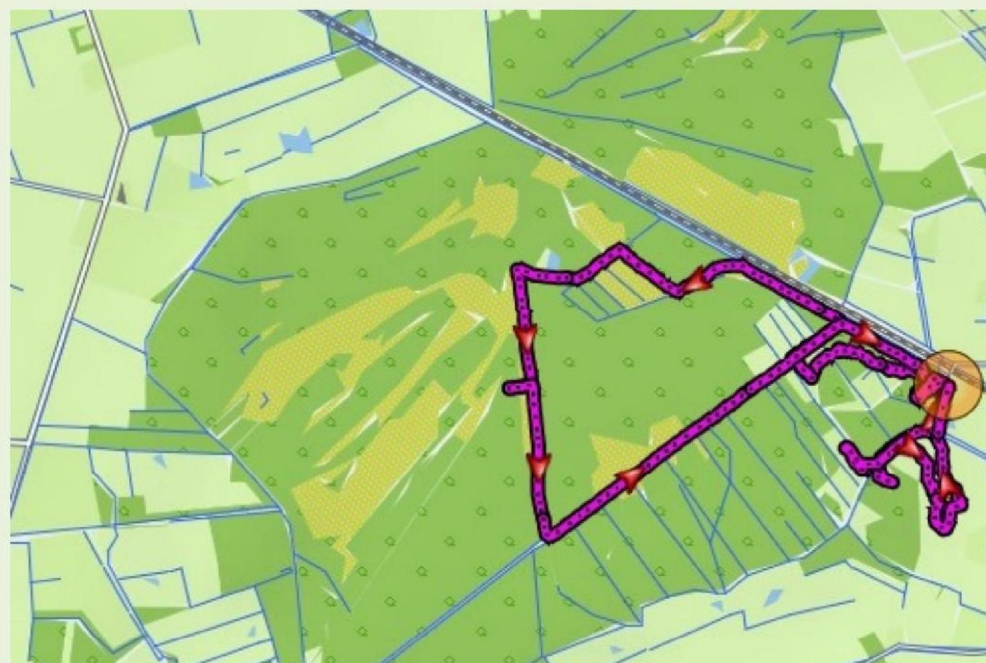
Als voorbereiding op het veldbezoek is de gebiedsanalyse bestudeerd en is aan de beheerders gevraagd eerder in het veld waargenomen signalen bij het veldbezoek in te brengen. Tijdens het veldbezoek waren de habitattypenkaart en maatregelenkaart beschikbaar.

Bevindingen

In het Korenburgerveen zijn 9 habitattypen aanwezig. De ligging ervan is aangegeven op onderstaande habitattypenkaart. Voor al deze habitattypen zijn in het Natura 2000 aanwijzingsbesluit instandhoudingsdoelen geformuleerd. Met uitzondering van Hoogveenbossen (H91D0) is bij alle habitattypen sprake van een overschrijding van de kritische depositiewaarde (KDW) voor stikstof.

Het maatregelenpakket dat in de Gebiedsanalyse is beschreven, is voor een deel al uitgevoerd. Monitoringgegevens van de effecten waren tijdens het veldbezoek nog niet beschikbaar. Tijdens het veldbezoek is gelet op de effecten van de genomen maatregelen. Voor een deel moeten de PAS maatregelen nog worden uitgevoerd. In het veld zijn deze maatregelen besproken. De bij het veldbezoek gevolgde route is op de onderstaande kaart aangegeven.

Het Natura 2000 gebied is voor het grootste deel eigendom van Natuurmonumenten, maar een aanzienlijk deel van het westelijke deelgebied Vragenderveen is eigendom van de Stichting Marke Vragenderveen (SMV). Maatregelen worden in goed overleg tussen beide beheerders uitgevoerd, waarbij Natuurmonumenten voor de provincie eerste aanspreekpunt is voor het hele gebied.

In de **schraallanden bij Den Oppas** zijn meerdere habitattypen aanwezig (H6230 Heischrale graslanden; H6410 Blauwgraslanden; H3130 Zwakgebufferde vennen; H7120 Herstellende hoogvenen; H7140A Overgangs- en Trilvenen) en vinden mede onder invloed van de herstelmaatregelen verschuivingen plaats in de vegetatiesamenstelling. Daarom is tijdens het veldbezoek uitgebreid aandacht besteed aan deze percelen. In het meest oostelijke deel duidt de vegetatieontwikkeling vooral op een toename van de invloed van basenrijk grondwater. Er is een toename van Veldrus, Blauwe knoop en andere schraallandsoorten en een afname van Pitrus. Er is veel kleinschalige variatie in groeiplaatsomstandigheden. We vonden Veenpluis bij een pH van 4 en Parnassia bij een pH van ruim 5 op 5 meter afstand van elkaar. In het westelijke deel lijken de schraallanden vooral natter te worden, maar mogelijk worden ze ook zuurder onder invloed van de zich steeds verder ontwikkelende hoogveenkern. Vanuit de kenmerken van het hydrologisch systeem geredeneerd is dit een gunstige en gewenste ontwikkeling. Het doel is te werken naar een stabiele en duurzame basengradiënt van de (zure) hoogveenkern naar de (basische) afvoerslenk (waar nu de Schaarsbeek doorheen loopt).

Enkele tussen de schraallanden gelegen bosjes en struwelen zijn recent geveld, een aantal andere delen moet nog geveld worden (M7). Hierdoor ontstaat een aaneengesloten open gebied, wat soorten meer mogelijkheden biedt om zich te verplaatsen en de voor de soort natuurlijke plek op de basengradiënt op te zoeken. De gevelde delen worden tijdelijk begraasd (drukbe grazing), en zullen in de toekomst meegenomen worden in maaibeheer. De uitvoering van de combinatie van maa- en begrazingsbeheer is in de praktijk ingewikkeld

vanwege de kleine schaal en natte omstandigheden. De beheerder wil met nieuwe en kleinere apparatuur het maaibeheer optimaliseren en zou maaien en begrazen flexibeler willen kunnen afwisselen. Voor drukbegrazing worden de vergoedingen in deze kleinschalige, complexe gebieden als erg krap ervaren.

De ontwikkeling in de schraallanden lijkt overwegend positief. Het is echter onderdeel van het herstel van het hele systeem, wat geleidelijke verschuivingen in vegetatie- en habitattypen met zich mee kan brengen. Het is van belang om deze ontwikkelingen goed te volgen, om mogelijke gevolgen voor de afzonderlijke habitattypen tijdig te kunnen signaleren.

In de **hoogveenkern Vragenderveen**, het westelijke deel van het Natura 2000 gebied, zijn enkele jaren geleden lekken gedicht in de damwanden die het water vasthouden. De ontwikkeling in het hoogveen is positief. De afgelopen jaren heeft zich op kleine schaal het habitatype Actieve hoogvenen (H7110A) ontwikkeld. Tijdens het veldbezoek was het te nat en instabiel om deze locatie te bezoeken. Voor de lange termijn is het doel dat het hoogveensysteem zonder de hulp van de damwanden kan. Hoe een dergelijke situatie bereikt kan worden, zal nog nader moeten worden onderzocht.

Door de hogere waterstanden na het dichten van de lekken in de damwanden, hebben de berken het in de natste delen erg moeilijk. Maar in de drogere delen van de compartimenten en ten oosten van de Nijenhuisdijk (op de grens tussen het Vragenderveen en het Korenburgerveen ss) ontwikkelt zich nog wel berkenbos. Voor deze gedeelten moet in overleg tussen Natuurmonumenten en de Stichting Marke Vragenderveen uitgezocht worden hoe hier op een effectieve en praktisch uitvoerbare manier berkenopslag verwijderd gaat worden (M4B). Dit zou kunnen worden opgepakt door komend jaar als pilot pleksgewijs de effectiviteit van de maatregel uit te proberen. Verwijderen van de berkenopslag leidt tot kwaliteitsverbetering van het herstellende hoogveen, maar ook tot herstel op landschapsschaal doordat weer één open gebied ontstaat van het Vragenderveen naar het Galigaanmoeras en de zuidelijke zandzone van het Natura 2000 gebied.

In het **Galigaanmoeras** (H7210) is enkele jaren geleden het aanwezige wilgenstruweel verwijderd. De uitvoering ging samen met het herstel van de damwanden in het hoogveen, waardoor het hier tijdelijk relatief droog was en de werkzaamheden goed uitgevoerd konden worden. Aan de dichte wilgenstruwelen om het galigaanmoeras heen is te zien hoe het ook

hier is geweest. Het galigaanmoeras ontwikkelt zich goed en is na enkele jaren nog altijd grotendeels open. Er is echter wel weer een geleidelijke verbossing aan de gang via opslag van grauwe wilg en zwarte els. Het is daarom van belang om op korte termijn een aanpak te bedenken voor het open houden van dit gebied onder de gegeven zeer natte omstandigheden.

De schraallanden **Jagerinkswietjes**, in het zuidoosten, waren 10 jaar geleden verdroogd, waardoor de aanwezige habitattypen onder druk stonden. Het terrein is nu natter. In het perceel staan onder andere veel Veldrus, Moeraskartelblad en veenmossen. Om de isolatie en kwetsbaarheid van deze schraallanden te verminderen, zal een bosperceel in het noorden worden gevelde (M1C). Daarmee wordt een open verbinding gemaakt met de schraallanden bij Den Oppas. Natuurmonumenten gaat de uitvoering hiervan komend jaar voorbereiden.

Net als bij de schraallanden ten westen van Den Oppas, is het ook bij de Jagerinkswietjes van belang om de ontwikkelingen in vegetatie en standplaatsfactoren goed te volgen, om mogelijke gevolgen voor habitattypen tijdig te kunnen signaleren.

We bekijken een gedeelte van de voormalige landbouwgronden in de zuidoostelijke randzone bij **Kolenberg** dat enkele jaren geleden is ingericht als natuurterrein (M1C). Het terrein ontwikkelt zich positief, met ontwikkelingen die wijzen in de richting van overgangen van natte schraallanden naar droge heiden. Er zijn hier 3 zones te zien: ondiep water (10-15 cm), een zone met bodems die onder invloed staan van basenrijk grondwater en een iets drogere zuurdere zone die buiten de grondwaterinvloed ligt. In de delen met ondiep water en aan de

randen daarvan staat veel Pilvaren, en zijn ook Groot Blaasjeskruid en fonteinkruiden te vinden. De pH in het water is hoog: 7. De zone zonder kwelinvloed kenmerkt zich door veel haarmossen. De min of meer vochtige en basenrijke delen worden hier jaarlijks gemaaid, de hogere delen begraasd. Plaatselijk is er veel opslag van Zwarte els. Deze zullen met het maai-beheer onderdrukt worden.

In het Korenburgerveen wordt plaatselijk hinder ondervonden van **invasieve exoten**. Reuzenbalsemien en Late en Canadese guldenroede hebben lokaal een dichte vegetatie gevormd, waarbij ze inheemse soorten verdringen. Watercrassula heeft zich gevestigd op een aantal recent ingerichte percelen in de randzone, zowel in het noordwesten als zuidoosten. Deze soort is heel moeilijk te bestrijden.

Op twee locaties in de zuidelijke en oostelijke randzone, moet de **verwerving** nog rond komen voordat de in de eerste beheerplanperiode geplande inrichtingsmaatregelen uitgevoerd kunnen worden. Dit proces loopt op zich constructief, maar het is van groot belang om het tempo ervan te bewaken.

Conclusie

De waargenomen ontwikkeling van de stikstofgevoelige habitattypen in het Natura 2000 gebied laten een beeld zien dat overeenkomt met de Gebiedsanalyse. Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat de aanwezige habitattypen op dit moment achteruitgang laten zien in kwaliteit of oppervlakte. Wel zijn enkele ontwikkelingen vastgesteld die aandacht vragen om knelpunten in de toekomst te voorkomen.

De volgende aandachtspunten en aanbevelingen zijn naar voren gekomen:

- Komende jaren intensief volgen van de vegetatieontwikkeling en hydrologie in de schraallanden bij Den Oppas en de Jagerinkswietjes, zodat inzichtelijk is welke consequenties het herstel van het hydrologische systeem heeft voor de aanwezige habitattypen.
- Optimaliseren van flexibele mix van maai- en drukkbegrazingsbeheer in de schraallanden.
- Starten van een gezamenlijk pilotproject van Natuurmonumenten en Stichting Marke Vragenderveen voor uitvoering van effectieve verwijdering berkenopslag uit Vragenderveen en bij Nijenhuisdijk.
- Bepalen aanpak verwijdering van nieuwe opslag van wilg en els in Galigaanmoeras.
- Volgen van ontwikkeling invasieve exoten en waar nodig bestrijden. Nieuw OBN onderzoek moet meer inzicht gaan bieden in mogelijkheden voor bestrijding Watercrassula. Bestrijding van invasieve soorten kan in de toekomst noodzakelijk blijken te zijn als extra maatregel.
- Snelle afronding functieverandering percelen in zuidelijke en oostelijke randzone nodig ten behoeve van tijdige uitvoering geplande inrichtingsmaatregelen (in eerste beheerplanperiode).

Dit verslag is vastgesteld door:

.....

Handtekening

(datum)

.....

Handtekening

(datum)